

LBRIS

We know
books

**Eva Mozes Kor
& Lisa Rojany Buccieri**

GEMENELE DE LA AUSCHWITZ

**Povestea adevărată a unei românce
care a supraviețuit Lagărului Morții**

Traducere: Magda Dumitru

NICULESCU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MOSES KOR, EVA

Gemelele de la Auschwitz : povestea adevărată a unei românce care a supraviețuit

Lagărului Morții / Eva Mozes Kor & Lisa Rojany Buccieri ; trad.; Magda Dumitru. -

București : Editura Niculescu, 2024

ISBN 978-606-38-0972-9

I. Rojany Buccieri, Lisa

II. Dumitru, Magda (trad.)

821.411.16

94

© Eva Mozes Kor and Lisa Rojany Buccieri, 2009, 2020 (text)

© Peggy Tierney 2020 (additional text)

© Octopus Publishing Group Ltd 2020

First published in Great Britain in 2020 by Monoray, an imprint of Octopus Publishing Group Ltd

Published in the United States of America as *Surviving the Angel of Death* by Tanglewood

Publishing, Inc.

Titlu original: *The Twins of Auschwitz – The inspiring true story of a young girl surviving*

Mengele's hell, by Eva Mozes Kor & Lisa Rojany Buccieri

© Editura NICULESCU, 2024

Bd. Regiei 6D, 060204 – București, România

Telefon: 021 312 97 82

E-mail: editura@niculescu.ro

Internet: www.niculescu.ro

Comenzi online: www.niculescu.ro

Comenzi e-mail: vanzari@niculescu.ro

Comenzi telefonice: 0724 505 380

Redactor: Anca Natalia Florea

Tehnoredactor: Șerban-Alexandru Popină

Adaptare copertă & design: Carmen Lucaci

ISBN 978-606-38-0972-9

Toate drepturile rezervate. Nicio parte a acestei cărți nu poate fi reprodusă sau transmisă sub nicio formă și prin niciun mijloc, electronic sau mecanic, inclusiv prin fotocopiere, înregistrare sau prin orice sistem de stocare și accesare a datelor, fără permisiunea Editurii NICULESCU.

Orice nerespectare a acestor prevederi conduce în mod automat la răspunderea penală față de legile naționale și internaționale privind proprietatea intelectuală.

Editura NICULESCU este partener și distribuitor oficial OXFORD UNIVERSITY PRESS în România.

E-mail: oxford@niculescu.ro; Internet: www.oxford-niculescu.ro

CUPRINS

Prolog.....	9
<i>Gemelele de la Auschwitz</i>	13
Epilogul Evei.....	152
Postfață de Peggy Tierney.....	165
Nota autoarei.....	190
Biografiile autoarelor.....	192
Credite foto.....	194
Resurse suplimentare.....	196

Europa de Est la începutul
celui de-Al Doilea Război Mondial

CAPITOLUL UNU

Eu și Miriam eram gemene identice, fiind cele mai mici dintre patru surori. Dacă le-ați fi auzit pe surorile mele mai mari spunând fără tragere de inimă povestea nașterii noastre, ați fi înțeles imediat că noi două eram favoritele familiei. Ce poate fi mai dulce și mai scump decât să ai niște fetițe care sunt gemene identice?

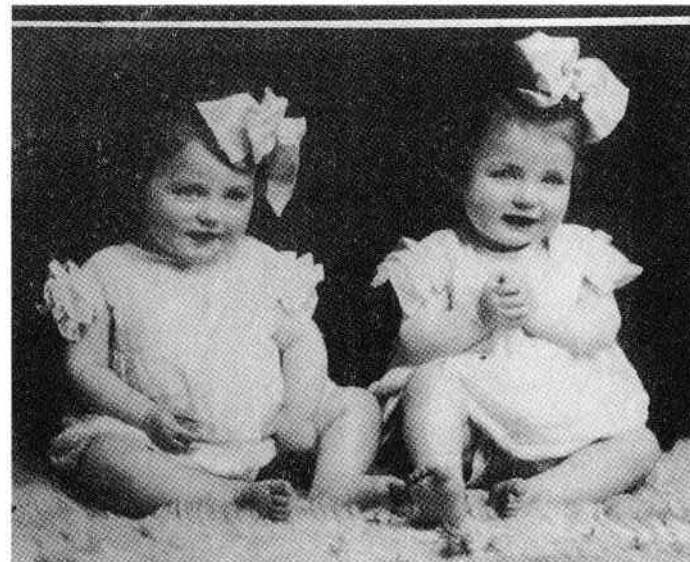
Ne-am născut pe 31 ianuarie 1934, în satul Poț din Transilvania, în România, aflat la granița cu Ungaria. Încă de când eram de-o șchioapă, mamei i-a plăcut să ne îmbrace la fel, punându-ne niște funde imense în păr, ca oamenii să înțeleagă pe loc că cele două micuțe ale ei sunt gemene. Ba chiar ne așeza pe pervazul geamului casei noastre; așa că uneori trecătorii își imaginau că eram două păpușele scumpe, nicidecum niște fetițe în carne și oase.

Semănăm atât de bine una cu cealaltă, că mama a fost nevoită să ne pună niște semne distinctive ca să ne diferențeze mai ușor. Mătușile, unchii și verii noștri veniți în vizită la fermă se jucau de-a ghicitul cu noi, încercând să-și dea seama cine eram. „Care este Miriam? Care este Eva?” se întreba nedumerit un unchi, având o sclipire în ochi.

Mama zâmbea, fiind mândră de păpușile ei perfecte, iar cele două surori mai mari probabil că oftau de supărare. Oricum, cei mai mulți se înșelau, neghicind cine era fiecare. Când am mai crescut și am ajuns la școală, ne foloseam de asemănarea dintre noi ca să-i păcălim pe ceilalți, lucru care ne amuza teribil pe atunci. Și profitam cât puteam de mult de iubirea și de aprecierea oamenilor.

Deși tata era sever și ne atenționa pe noi, fetele, și pe cea care ne dăduse viață în legătură cu pericolul vanității excesive, subliniind că până și Biblia era împotriva acestui păcat, mama se îngrijea foarte mult de felul cum arătam. Ne făcea hăinuțe la comandă, așa cum astăzi oamenii bogați se îmbracă de la marii creatori de modă. Comanda material, iar când acesta sosea din oraș, ne ducea pe mine, pe Miriam și pe surorile noastre mai mari, Edit și Aliz, la o croitoreasă care locuia în satul învecinat, Suplacu*. La ea acasă, nouă, fetelor, ni se permitea să răsfoim cu nerăbdare și cu multă curiozitate revistele în care apăreau manechine îmbrăcate după ultima modă. Mama era însă cea care avea ultimul cuvânt în privința croielii și a culorii rochiilor noastre. Pe atunci fetele purtau mereu rochii, niciodată pantaloni sau salopete ca băieții. Iar mama alegea întotdeauna pentru mine și Miriam culori precum bordo, bleu și roz. După ce ne lua măsurile, fixa o dată pentru probă, iar când veneam din nou la ea, croitoreasa avea rochiile gata pregătite pentru noi. Croiala și culorile lor erau mereu identice, fiind vorba despre două piese care alcătuiau o pereche asortată, perfectă.

* *Szeplak* („loc frumos”), în limba maghiară, în original. (*n. red.*)

Eva și Miriam Mozes, în 1935

Părinții Evei, Jaffa și Alexander Mozes

Perfecta noastră asemănare îi punea într-o mare încurcătură pe oameni, dar tata ne deosebea pe mine și pe Miriam după personalitatea pe care o avea fiecare. După ținuta corpului, după un gest pe care îl făceam sau în clipa în care deschideam gura ca să vorbim, îi era limpede care dintre noi se afla în fața lui. Deși sora mea se născuse prima, eu eram șefa. În plus, spuneam mereu ceea ce gândeam. De fiecare dată când trebuia să-i cerem ceva tatălui nostru, sora mea cea mare, Edit, mă îndemna să fiu eu cea care îl abordează.

Evreu religios, tata își dorise întotdeauna să aibă un băiat, pentru că pe vremea aceea numai fiul putea participa la rugăciunile publice și spune *kadișul* (rugăciunea pe care o rostesc evreii la moartea cuiva). Dar el nu avea niciun fiu, ci doar pe mine și pe surorile mele. Întrucât eu eram cea mai mică dintre gemene și ultimul lui copil, adesea tata se uita la mine și îmi spunea: „Tu ar fi trebuit să fii băiat.” Cred că voia să spună că eu fusesem ultima lui șansă de a avea un fiu. Personalitatea mea i-a confirmat dorința: eram puternică, curajoasă și o fire mai deschisă – așa cum trebuie să-și fi imaginat tata că ar fi fost băiatul lui.

Această personalitate mai puternică a mea, deși mă făcea să ies în evidență prin comparație cu celelalte surori, avea și un dezavantaj. Mi se părea că tata credea că tot ce făceam eu era greșit; nimic nu-l mulțumea. De multe ori ne certam și ne contraziceam, fiindcă eu nu voiam deloc să cedez în fața lui. Nu mi se părea un răspuns mulțumitor acela că tata avea dreptate doar pentru că era bărbat, părinte și capul familiei. Așa că eu și cu el ajungeam mereu să ne contrazicem.

Fără îndoială, mie îmi acorda mai multă atenție decât lui Miriam sau celorlalte surori ale mele, dar nu era întotdeauna genul acela de interes pe care mi-l și doream de la tata. Nu am învățat niciodată să ocolesc adevărul folosind niște minciuni nevinovate; de aceea, întotdeauna intram singură în bucluc. Îmi amintesc cum uneori mergeam în vârful picioarelor prin casă numai ca să-l evit pe tata, deși sunt convinsă că de multe ori și el era sătul de mine și de gura mea spartă.

Dar, privind în urmă la vremurile acelea, îmi dau seama că de fapt disputele mele cu tata au fost cele care m-au întărit, m-au făcut chiar mai puternică. Așa am învățat să păcălesc o figură autoritară. Aceste bătălii cu el m-au pregătit pe neștiute pentru ceea ce urma să vină.

Mama era foarte diferită de tata. Pentru acele timpuri, ea părea destul de bine educată, fiindcă pe atunci nu toate femeile puteau să meargă la școală. Mai ales în rândurile evreilor religioși din vremurile acelea, fetelor și femeilor li se cerea să aibă grijă de casă și de familie, în timp ce educația și studiile erau rezervate în special băieților. Cu toate că mama s-a preocupat ca noi să învățăm să citim, să scriem, să socotim, să studiem istoria și diverse limbi străine, ea ne-a arătat și cum să avem grijă de alți membri ai comunității din care făceam parte.

Eram singura familie de evrei din Porț, satul în care locuiam, și ne împrieteniserăm cu toată lumea. Mama afla noutățile de la oraș și de multe ori le ajuta pe vecinele noastre atunci când aveau nevoie, în special pe tinerele mame însărcinate.

Le ducea tăieței sau prăjituri, se oferea să le dea o mână de ajutor la treburile casnice, dacă femeile erau bolnave, le dădea sfaturi despre creșterea copiilor și le citea diverse instrucțiuni ori scrisorile primite de la rude. Ne-a învățat și pe mine, dar și pe sora mea să-i urmăm exemplul, să-i sprijinim pe cei mai puțin norocoși, mai ales pentru că noi o duceam mai bine decât mulți alți oameni din micul nostru sat de țărani.

Dar, încă din perioada în care ne-am născut, antisemitismul a început să pătrundă în țara noastră, România. Asta a însemnat că majorității celor din jur nu le plăceau evreii pentru simplul motiv că erau evrei. Noi, copiii, nu am fost conștienți de existența antisemitismului până în anul 1940, odată cu venirea armatei ungare.

Odată, tata ne-a povestit despre un incident antisemit pe care l-a trăit în 1935, când eu și Miriam nu aveam decât un an. Atunci, Garda de Fier – un partid violent antisemit care controla administrația satului, poliția și ziarele locale – agita spiritele împotriva evreilor, inventând tot felul de povești false despre cum acest popor de oameni răi voia să-i păcălească pe toți ceilalți și să preia conducerea lumii. Tatăl meu și fratele lui, Aaron, au fost aruncați în închisoare de către Garda de Fier din România pe baza unei acuzații false, că nu și-ar fi plătit impozitele. Dar acesta era o minciună; întotdeauna își achitaseră dările către stat. De fapt, ei au fost urmăriți și apoi arestați numai pentru că erau evrei.

Tata ne-a spus că, după ce el și unchiul Aaron au ieșit din închisoare, s-au hotărât să meargă în Palestina, ca să vadă

dacă își pot câștiga acolo existența. Pe atunci Palestina era o zonă din Orientul Mijlociu, unde, înaintea exilului din perioada Imperiului Roman, trăiseră evreii; mai ales în timpul persecuțiilor, Palestina a fost considerată de mulți evrei patria-mamă. O parte din aceasta fusese rezervată, în prima jumătate a secolului XX, imigranților evrei, devenind în cele din urmă, în 1948, statul independent Israel.

Tatăl meu și unchiul Aaron au rămas în Palestina câteva luni, apoi au revenit în România. La întoarcere, unchiul Aaron și soția lui și-au vândut toate pământurile și posesiunile, făcându-și planuri de emigrare sau de mutare.

Tata a rugat-o pe mama să plece și ei din România și să se stabilească în Palestina.

— Acolo este bine, i-a spus el. Este cald și sunt destule locuri de muncă.

— Nu, a protestat ea. Nu mă pot muta de aici când am patru copii mici.

— Trebuie să plecăm acum, înainte ca situația să devină mai rea, a insistat tata, îngrijorat de veștile pe care le primea despre tot mai multe persecuții împotriva evreilor care aveau loc în țară și în Europa.

— Ce să facem acolo? Cum ne-am descurca? Nu vreau să trăiesc în deșert, i-a spus mama.

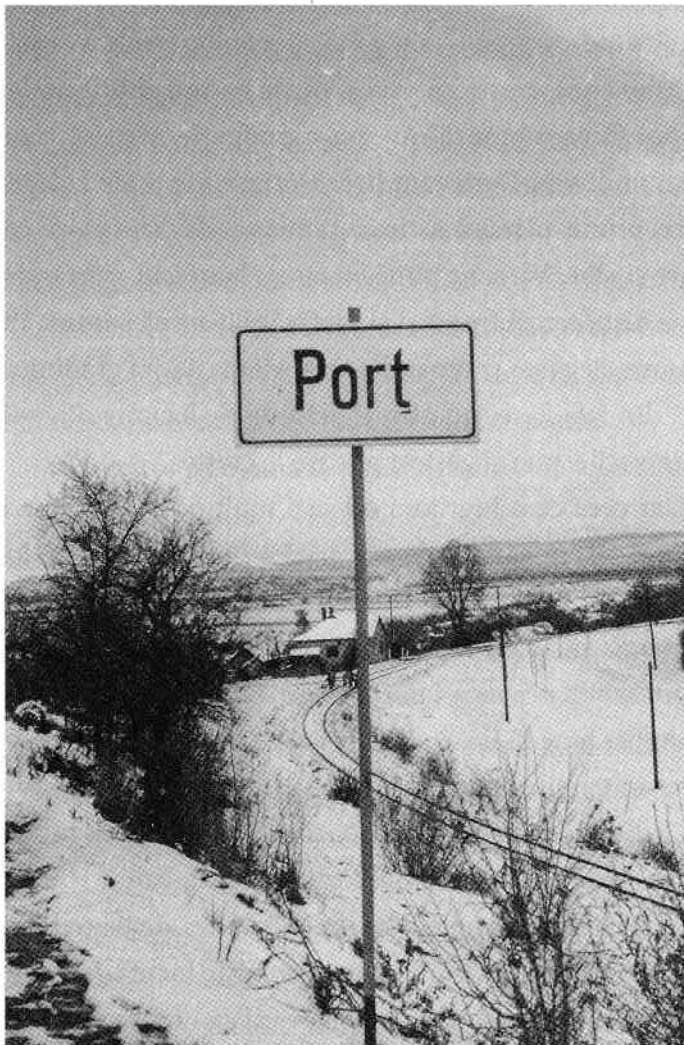
Și, așa cum fac uneori mamele, a pus piciorul în prag și a refuzat să plece în Palestina. De multe ori m-am întrebat cum ar fi fost viața noastră dacă mama s-ar fi lăsat convinsă atunci de tata.

În micul nostru sat din România, trăiam într-o casă mare și frumoasă, situată pe o fermă întinsă. Aveam mii de acri de pământ pe care cultivam grâu, porumb, fasole și cartofi. De asemenea, creșteam vaci și oi, de la care obțineam lapte și apoi făceam brânză. Aveam o podgorie mare și produceam mult vin. Dețineam livezi întinse, de unde culegeam mere, prune, piersici și cireșe zemoase, de trei culori: roșii, negre și albe. Vara, ne puneam cireșe la urechi, purtându-le ca pe niște cercei frumoși și prefăcându-ne că suntem niște doamne elegante și simandicoase. Mama adora grădinița cu flori din fața casei noastre și grădina de legume din spate, iubea vacile, puii și găștele pe care le creștea.

Dar ceea ce o îngrijora cel mai mult pe cea care ne dăduse viață era gândul de a-și părăsi propria mamă. Nouă, copiilor, ne plăcea să-i vizităm pe bunica și bunicul Hersh. Iar mama noastră, singura lor fiică, simțea că ei îi revenea responsabilitatea de a-i purta de grijă bunicii Hersh, care nu se simțea bine și de multe ori avea nevoie de ajutor. — În plus, suntem în siguranță aici, spunea mama.

Credea cu tărie că ceea ce auziseră despre evreii persecutați de nemți și despre noul lor șef de stat, Adolf Hitler, nu erau decât niște simple zvonuri. Nu vedea de ce trebuia să plecăm în Palestina sau în America, niște locuri despre care se spunea că sunt sigure pentru evreii ca noi. Așa că am rămas în Porț.

Sat cu o populație majoritar creștină, de o sută de familii, Porț avea un preot. Fiica lui, Luci, era cea mai bună prietenă

Satul Poř, în Transilvania

Sus (de la stânga la dreapta): Aliz, tata, Edit
și prietena noastră, Luci
La mijloc: Eva, mama și Miriam
Jos: vărul Shmulik

a noastră; mie și lui Miriam ne plăcea mereu să ne jucăm cu ea. Vara, ne cățărăm în pomii din livadă, citeam povești și jucam piese de teatru pe o scenă improvizată, pe care o amenajam întinzând un cearșaf între doi copaci. Iarna, o ajutam pe Luci să-și decoreze bradul de Crăciun – dar nu-i spuneam niciodată lui tata, pentru că sigur nu ne-ar fi dat voie să facem acest lucru.

Deși zvonurile despre deportarea evreilor în lagăre de muncă au început să se răspândească din ce în ce mai mult, mama nu credea că noi am fi în pericol. Nici măcar atunci când am auzit despre noile ghetouri – niște locuri îngrădite aflate în unele orașe europene unde evreii erau constrânși să trăiască în mizerie și sărăcie – nu am crezut că există un pericol real. Nici când evreii erau deposedați de averile lor și privați de toate drepturile, trimiși în lagăre de muncă și puși să lucreze forțat, fără să fie plătiți, asemenea unor sclavi, nu ne închipuiam că ni se vor întâmpla și nouă aceleași lucruri. Nu ne-am gândit niciodată că vor ajunge și în sătucul nostru.

Una dintre primele mele amintiri este legată de niște bărbați dintr-un lagăr de muncă pentru evrei din Budapesta, care au trecut prin satul nostru. Guvernul maghiar îi aducea aici pe acești muncitori înrobiți ca să lucreze la calea ferată; când se termina treaba, ei erau duși înapoi în lagăr. Cât timp au muncit la calea ferată, nu aveau unde să doarmă noaptea, așa că tata le-a dat voie să stea în hambarul nostru. Uneori, soțiile lor veneau să-i viziteze și locuiau la noi în casă. În semn de mulțumire, femeile ne aduceau jucării și, lucrul cel mai

important, multe cărți din oraș. Noi, fetele, petreceam ore în șir pierdute în lumea acestor cărți. Terminam una pe zi. Datorită lor, încă de la o vârstă fragedă am prins gustul lecturii.

După cum am înțeles abia mai târziu din cărțile pe care le-am citit, Adolf Hitler venise la putere în 1933, în Germania, ca lider al Partidului Nazist. Hitler îi detesta pe evrei la fel de mult precum Garda de Fier din România, iar șefii partidelor antisemite și rasiste se aliașeră, fiind uniți de ura lor și de planurile de a conduce întreaga Europă. Astfel, în septembrie 1939, a izbucnit Al Doilea Război Mondial, odată cu invadarea Poloniei de către trupele Germaniei naziste. Ungurii, sub conducerea lui Miklós Horthy, aveau încredere în Hitler, cu care s-au și aliat. Toate acestea au început să se petreacă în jurul nostru, dar războiul era încă atât de departe, că numai tata își făcea griji pentru siguranța noastră.

Însă în vara anului 1940, pe când eu și Miriam aveam doar șase ani, situația s-a schimbat. Hitler a cedat Ungariei partea de nord a Transilvaniei. La momentul acela, populația din regiunea întinsă în care se afla și satul unde locuiam noi era jumătate maghiară, jumătate românească. Dar în Porț toți locuitorii erau români. S-a răspândit zvonul că armata maghiară îi va ucide pe evrei și pe români și va da foc localității. Chiar și eu, un copil de numai șase ani, înțelegeam că suntem în pericol.

Miriam, cea mai liniștită dintre noi două, simțea că mi-era teamă. Cu siguranță vedea asta pe chipul meu și în limbajul corpului. Dar ea nu se plângea, fiindcă nu-i stătea în fire.